

AKP-niň elipbiýi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 январа, 2025

AKP-niň elipbiýi AKP-niň ELIPBIÝI

Çoson koreý şalygy 1392-1897-nji ýyllarda ýaşan patyşalyk.

Beýik Sejon (1397-1450) bu nesilşalygyň dördünji wekili. Onuň adyny koreý taryhyna ömürlük ýazanam 1443-nji ýylda eden işleri boldy...

Koreýler XV asyra çenli hytaý ýazuw sistemasyny ulandy. Emma bu sistemany öwrenmek kyn bolansoň, adamlar okap-ýazyp bilme meselesinde kynçylyk çekýärdiler.

Şeýle-de öwrenmek üçin maddy gor we wagt tapmalydy, muňa bolsa diňe gurply maşgalalaryň güýji ýetýärdi. Halk on müňlerçe hytaý ýazuw sistemasyny öwrenip bilenokdy. (Hytaý elipbiýi diýen zat ýokdur – olar özlerine mahsus sese we many-mazmuna eýe özboluşly «suratlardan» düzülen obrazlar bar. Öwrenmesi kyn bolany üçin Mao Szedun hytaý rewolýusiýasyndan soň kän wagt geçmänkä aňsatlaşdyrylan hytaý ýazuw sistemasyny taýýarlatdy. Koreýaly gürrüňimize dolanalyň...)

Patyşa Sejong alymlardan täze elipbiý taýýarlamaklaryny towakga etdi...

Bir ýyldan soň taýýarlanan elipbiýe **hangyl** (çosongyl, korýogyl -t.b.) diýip at berdiler. Täze elipbiý üçin “Hunmin Jongym” («Hunminjeongeum» – ýagny, halka dogrulary öwredýän ses) atly kitap çykarylyp, 14 çekimsiz, 10 çekimliden ybarat **hangyl** koreý halkyna tanadyldy...

Hytaýda orta çykan konfusiçi dini ýörelgelere eýerýän koreýaly baý gatlaklar birnäçe ýyllap täze elipbiýiň üstünden güldüler, täze bilim sistemasyna garşy çykdylar.

Bugün... Demirgazyk Koreýa we Günorta Koreýa hangyl elipbiýini ulanýar. Hiç kim elipbiý dawasyny edenok...

■ BERAT ALBAÝRAK

Ýokardaky girişi okap, “täze elipbiýiň” çekişmesini orta atar

öýdensiňiz. Ýok, häzir gyzyklanylýan başga bir meselä düýpgöter başga penjireden seretmäge synanyşmakçy...

Gozgajak meseläm – Merkezi bankyň başlygy Myrat Uýsalyň işden gidip, ýerine öňki maliýe ministri Naji Agbalyň bellemegi...

Gozgajak meseläm – Gazna we maliýe ministri Berat Albaýragyň gidip, mundan öň Aragatnaşyk, deňizçilik we habarlaşma ministri bolup işlän, premýer-ministriň kömekçisi we Ösüş ministri bolan Lütfi Elwanyň bellemegi...

Bu üýtgeşmeleriň hangyl elipbiýi bilen näme baglansygy bar?

Muňa jogap bermezden öň beýik şahyrymyz Murathan Mungandan bir beýt okalyň:

*«Ýa daşyndasyň döwräniň,
ýa-da içinde ýer alarsyň.
Özüň içinde bolup,
kelläň daşynda bolsa,
Çäresi ýok, gardaş. Her gün
Agşam içip, gama batyp,
Betbagt bolarsyň, hemem
Meýhananyň stollaryn
Ýumruklarsyň gaharyňa.
Aýdym bilen, sygyr bilen
Öz-özünü awudarsyň.
Ýa daşyndasyň döwräniň,
ýa-da içinde ýer alarsyň.»*

Megerem, mungan şahyr bu setirleri sistemanyň içinde ýaşap, meýhananyň stollarynyň başynda sistema garşy çykan käbir çepçiler üçin ýazan bolmaly...

Döwräniň içinde ýa-da döwräniň daşynda bolmak “gutarnyklylyk”- “kararlylyk” ýagdaýyny görkezýär. Ýa sistema görä hereket edýänsiň, ýa-da sistema garşysyň...

Aňy bulaşdyrýan zat bolsa, bedeniň döwräniň daşynda we kelläniň döwräniň daşynda bolmagydyr! Ine, hut şu kararsyzlyk AKP-niňem ruhy ahwalyny görkezýär.

Häkimiýetiň birnäçe ýyllap dogry ýoly-ugry tapyp bilmeýänligi hut şundan gelip çykýar. Nirä gidiljegini ýa-da nämäniň

garaşýandygyny bilmezlik aň bulaşyklygyna we iň ýamany-da şowsuzlyga ýol açýar. Häkimiýetiň ýurduň başyna salýan günü-de hut şudur...

■ MESELÄNIŇ ÇEŞMESI

Bolup geçýän maliýe agyrlykly ykdysady krizisiň sebäpkäri kim? Erdoganmy? Berat Albaýrakmy?

Döwräniň içinde ýa-da daşynda duran kim?

Döwräniň içinde bolup, kellesi daşynda bolan kim?

Ýeri, Uýsal bilen Agbalyň tapawudy nämede?

Albaýrak bilen Elwanyň tapawudy nämede?

Mesele haýsydyr bir şahs däl, eýse döwre-sistema dälmi?

Agbal we Elwan nämä wekilçilik edýär?

Olar ykdysadyýetdäki aň bulaşyklygyny-kararsyzlygy aradan aýyrmak üçin wezipä bellendilermi?

Hakykat şu:

Döwräniň-sistemanyň çyzan çäkleriniň içinde galyp anyk çözgütleri çykaryp bolarmy? Ýok...

Döwräniň-sistemanyň çyzan çäkleri üçin ýaşap, nygmatlaryndan peýdalanyp, emma muňa «yslam röwüşli» garşydaşlyk edip anyk çözgütleri çykaryp bolarmy? Ýok...

Meseläniň düýp özeni şahsdan zyýat, döwräniň-sistemanyň hut özünde dälmi?

Düýp mesele indi düýpli çözgüt. Şonuň üçinem AKP-niň «elipbiýe» mätäçligi bar, çünki meseleleri siňňin okap bilenok.

Erdoganyň iň ynamdar adamynyna-körekenine gazna we maliýe ministriniň wezipesini ynanmagynyň krizisi aradan aýryp bilmändigine şaýat bolduk, gördük...

Düýn garyndaş-köreken gelsin...

Bugün tejribeli şahslar-syýasatçylar gelsin...

Ýogsa, mesele – aňda...

Mesele – «humarhana ykdysadyýeti» bolan neoliberalizmw garşy düýpli göreşiň alnyp barylmaýanlygynda...

Muny etmeli AKP-niň “elipbiýi” ýok!

Hangyl elipbiýi döwräniň (halkanyň) daşyna çykmagyň simwoly...

Atatürki beýik döwlet işgärine öwrenem şudy – gadamy bilen
aňynyň arasyndaky sazlaşyk... Bu asylly maksat kapitulýasiýalary
ýykyp, doly garaşsyz Türkiýäni berkarar etdi.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 12.11.2020 ý. Publisistika